

Komárom megyei tapasztalatok a városkörnyéki községek könyvtári helyzetéről

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 31/1974. sz. határozata értelmében a tatai járás is megszűnt, s a hozzá tartozó települések három város vonzáskörébe kerültek: Tatához 10, Tatabányához 4, Oroszlányhoz pedig 6 község. Az intézkedésre a közigazgatás korszerűsítése keretében került sor, és kapcsolódott a már korábban kimunkált regionális településhálózat-fejlesztési tervhez. A rendelkezés 1975. január 1-vel lépett életbe, és az azóta eltelt idő már lehetőséget nyújt néhány tapasztalat le-
szűrésére.

Erdei Ferenc megállapítása szerint: *A város olyan település, amely önmagában is és vidékével együtt is szervezett és autonóm vezetésű társadalmi egységet alkot, és egyfelől nagyobb számú népességnek a lakóhelye, másfelől vidékére kiható központi funkcióknak a telephelye, s e szerepeknek megfelelő technikai berendezésekkel rendelkezik.* A városnak tehát nemcsak belső (saját lakosságának ellátása), hanem külső funkciói is vannak: közéjük tartozik a városi kultúra eljuttatása vidékre. Ez a funkció mindjobban érvényesülhet a technikai eszközök fejlődésével.

A fenti elvi okfejtést a gyakorlattal szembesítve megállapíthatjuk, hogy a tatai járás megszüntetésével kialakult *három városközpont* már lényegében a járási közigazgatási egység meglétekor is a vonzáskörzetébe vonta a környező községeket. Tata mint régi kulturális központ, Tatabánya és Oroszlány pedig mint dinamikusan fejlődő szocialista városok, amelyek üzemeik révén a bejáró dolgozók nagy tömegén keresztül érvényesítették hatásukat.

Mindhárom város rendelkezik a jelen körülmények között korszerűnek mondható könyvtárral. *Tatabányának „A”, Tatának és Oroszlánynak „B” típusú könyvtára van,* a városok területén pedig „C” és „D” típusú könyvtárak is működnek, melyek irányításával és ellátásával e nagyobb könyvtárak korábban is foglalkoztak.

Az átszervezést igen alapos előkészítő munka előzte meg. Az átvevők tájékoztak

A Tatai Városi Könyvtár felnőtt részlege (MTI Fotó — Bajkor József felvétele)

a községek könyvtári ellátottságáról, személyi helyzetéről, részt vettek a falugyűlésen, testületi üléseken, hogy a helyi problémákkal megismerkedjenek.

A hálózati módszertani feladatok ellátásának csak Tatán voltak meg a személyi feltételei, Tatabánya és Oroszlány esetében áthidaló megoldást alkalmaztak, a hálózati-módszertani könyvtáros beállításának intézményes megoldása a jövő feladata.

A városkörnyéki községek módszertani gondozásának pénzügyi feltételeit oly módon teremtették meg, hogy a tatai költségvetésben korábban szereplő összeget a községek számarányának megfelelően elosztották a városi könyvtárak között. Emellett mind a három város létesített úgynevezett városkörnyéki alapot, amelyben jelentékeny összeget biztosítottak a községek szintre hozására.

Az 1975-ös esztendő vizsgálati elsősorban ténymegállapító jellegűek voltak, és azt célozták, hogy ezek tapasztalatait összesítve a városoknak viszonyítási alapjuk legyen a további munkát, annak stílusát illetően.

A közös rendezvények: író-olvasó találkozók, ismeretterjesztő programok, szellemi vetélkedők, a könyvtári munka népszerűsítése, az olvasóvá nevelés terén alkalmazható propaganda- és szemléltető anyagok terjesztésében, az egységes kölcsönzési rend kialakításában lényeges előrehaladást tettek a könyvtárak. Egy sereg kérdés megnyugtató rendezése azonban még a jövő feladata.

Amíg az ellátás fokozása és színvonalassá tétele érdekében az egész világon a könyvtári integrációra való törekvés a jellemző, addig nálunk az integrált nyilvános könyvtári ellátás kifejlesztését gátolja a könyvtár „saját” intézményként való felfogása, annak csupán a saját közösségbe való kivetítése, az *érdemi együttműködés* különféle ürügyekkel való *elutasítása*. Ez megmutatkozik a tanácsi közművelődési könyvtárak és az iskolai könyvtárak esetében, de nincs meg a szükséges kapcsolat a tanácsi és a szakszervezeti könyvtárak között sem.

A jelenlegi rendszerben minden könyvtár önállóan gyarapítja állományát, és dolgozza fel az állományába kerülő anyagot. A könyvtárosok nem kellő szakképzettsége, az alacsony tiszteletdíj és a megkívánt színvonalú és mennyiségű munka közötti aránytalanság következménye, hogy nem mindenütt folyik ez a tevékenység a kellő rendszerességgel és szakértelemmel. Olyan rendszer kialakítása volna kívánatos, amelyben az állománygyarapítás és a naprakész feldolgozás a városközpontok könyvtárainak feladata lenne. Ehhez azonban azonos szintre kellene hozni a különböző községi könyvtárakat mind a törzssanyaggal való ellátottság, mind a beszerzésre fordítható összegek tekintetében. Vagyis arra kell törekedni, hogy a város és környéke egy könyvtári ellátási hálózatba szerveződjen, s ennek az egységnek valóságos központja legyen a városi könyvtár. Ezek az ellátási egységek éppen ezekben a városkörnyéki körzetekben alakulnak ki legelőször.

A városok és a vonzáskörükbe tartozó községek könyvtári, valamint egyéb közművelődési kapcsolatainak megfelelő volta még jó ideig a közlekedés függvénye is marad. Érdemes megfontolni: jó dolog-e az, hogy miközben a város és a falu közötti különbségek eltüntetésén fáradozunk, a kultúra ma mégis sokkal többet kerül falun, mint városban? A Tata, Tatabánya és Oroszlány vonzáskörzetébe tartozó községek kb. 10 km-es távolságra vannak városuktól. Ekkora távolság a városokban 1–2 Ft-ért bejárható, a falusiak viszont 5,60 Ft-ot fizetnek ugyanezért az utért (most a közlekedés sűrűségéről és a főként az esti órákban mutatkozó egyéb utazási problémákról nem is beszélünk).

Tapasztalataink szerint a városok igyekeznek jó gazdái lenni a vonzáskörzetükbe tartozó községeknek. Tudomásul kell vennünk, hogy ma a város elsősorban azzal szolgál javukra, ha önmagát fejleszti, és ezen keresztül teremt meg a vonzásában élő kisebb településeknek is az egyre magasabb színvonalú szolgáltatásokat az élet minden területén. Erősítenünk kell azonban a művelődés távolabbi órhelyeit is, mégpedig szakmai tanácsadással, erkölcsi és anyagi támogatással egyaránt. Mert hiába lesznek mind fényesebbek a városok, ha a falvak kis mécsesei kialszanak, sötétebb lesz a művelődés ege.

Csukly László

Andraskó Károly metszete